

**Špeciálna základná škola s vyučovacím jazykom maďarským
Hviezdoslavova 24, 979 01 Rimavská Sobota**

**Plán koordinátora finančnej gramotnosti
v ŠZŠ s VJM a PŠ v Rimavskej Sobote
na šk. rok: 2015/2016**

Vypracovala: Mgr. Marcela Bálintová

**Plán finančnej gramotnosti v podmienkach ŠZŠ s VJM vychádza
z Národného štandardu finančnej gramotnosti.**

Finančná gramotnosť: je schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.

Národný štandard finančnej gramotnosti: opisuje minimálne požiadavky na finančnú gramotnosť absolventa prostredníctvom osvojených kompetencií.

Témy finančnej gramotnosti:

1. Človek vo sfére peňazí

Celková kompetencia:

Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybranie a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

Čiastková kompetencia

- a) Zachovať trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.
- b) Pochopiť a vážiť si hodnotu ľudskej práce a peňazí ako jediného z prostriedkov jej vyjadrenia.
- c) Osvojiť si základné etické súvislosti problematiky bohatstva, chudoby a dedenia chudoby.
- d) Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Očakávania, že žiak je schopný:

- a) Pomenovať základné ľudské hodnoty. Pomenovať základné ľudské potreby.
- b) Posúdiť spôsoby, akými rodičia zabezpečujú životné potreby celej rodiny. Vymenovať svoje vlastné skúsenosti s prácami v domácnosti.
- c) Opísať príklady bohatstva a chudoby.

d) Uviesť príklady hospodárneho zaobchádzania s osobnými vecami, hospodárneho správania sa v domácnosti. Osvojiť si potrebu hospodárneho zaobchádzania s pomôckami a predmetmi v škole aj mimo nej.

2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Celková kompetencia

Používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov osobných financiách.

Čiastková kompetencia:

- a) Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.
- b) Kontrolovať osobné informácie.
- c) Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.
- d) Vedieť stručne zhrnúť hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov

Očakávania, že žiak je schopný:

- a) Uviesť príklady finančných rozhodnutí a ich možných dôsledkov. Uviesť príklady, ako byť finančne zodpovedným mladým človekom
- b) Opísať, ktoré druhy osobných informácií by nemali byť odhalené tretím osobám. Opísať možné dôsledky takéhoto odhalenia.
- c) Zoradiť osobné želania/potreby podľa ich dôležitosti. Stanoviť si merateľné krátkodobé finančné ciele. Vymedziť jednotlivé kroky pomocou zhodnotenia alternatív. Používať rozhodovanie pri krátkodobých cieľoch.
- d) Vysvetliť podmienky na vrátenie výrobkov v miestnom obchode.

3. Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb- príjem a práca

Celková kompetencia

**Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny.
Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.**

Čiastková kompetencia :

- a) Poznať a harmonizovať osobné, rodinné a spoločenské potreby (doplňať si vzdelanie počas života, prispôsobovanie sa rodiny dobe, v ktorej žijeme).
- b) Porozumieť a orientovať sa v problematike zabezpečovania životných (ekonomických) potrieb jednotlivca a rodiny .(škola -vzdelanie - práca -peniaze životné potreby.
- c) Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb.
- d) Identifikovať zdroje osobných príjmov (mzda, naturálie, brigáda).
- e) Orientovať sa v modeloch zabezpečenia jednotlivca a rodiny peniazmi.
- f) Opísať faktory ovplyvňujúce výšku čistej mzdy.
- g) Poznať základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti a inšpirovanie sa úspešnými osobnosťami a uplatňovanie ich postupov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- a) Pomenovať osobné, rodinné a spoločenské potreby.
- b) Opísať príklady základných životných potrieb.
- c) Opísať, čo je povolanie a zamestnanie.
- d) Opísať svoju predstavu, čo sú to osobné príjmy človeka.
- e) Vysvetliť na jednoduchom príklade vzťah človeka a rodiny k peniazom nerovnaký príjem, nestálosť príjmu, počet zamestnaní, rozdiel výšky príjmov podľa pracovného zaradenia, možnosť príjmu žiaka – štipendium.
- f) Vysvetliť príklady úspešnosti a neúspešnosti človeka v živote. Kvalifikovaný pracovník - odborník vo svojom obore - ohodnotenie, porovnanie žiak v škole – známky.

4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

Celková kompetencia

Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie hotovosti.

Čiastková kompetencia:

- a) Vypracovať osobný finančný plán.
- b) Vypracovať systém na udržiavanie a používanie finančných záznamov.
- c) Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.
- d) Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.
- e) Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.
- f) Uvedomiť si účel a dôležitosť závetu.

Očakávaná, že žiak je schopný:

- a) Vypracovať si finančný plán, v ktorom viem porovnať predpokladaný príjem s možnými výdavkami a na základe zistených faktov konať finančne transakcie/ výlet.
- b) V diskusii overiť vnímanie žiakov ohľadom výdavkov v domácnosti.
- c) Vysvetliť žiakom dôležitosť prehľadnosti v dokumentoch typu: dedičstvo, faktúry, dôležité účty.
- d) Vysvetliť žiakom systém cenových relácií v rôznych obchodoch a nasmerovať ich na zodpovedné rozhodovanie pri nákupe /čokoláda v Tesco stojí 1 euro, tá istá čokoláda v predajni Lidl stojí 0,80 centov, zvážiť si možné použitie vzniknutého finančného rozdielu/.

5. Úver a dlh

Celková kompetencia

Udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu - pôžička - vrátenie

Čiastková kompetencia

- a) Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.
- b) Vysvetliť účel informácií o úverovej schopnosti a poznať oprávnenia žiadateľa o úver v súvislosti s informáciami o úverovej schopnosti.

- c) Opísať spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zdlžením alebo ako ich zvládnuť.
- d) Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebných úverov.
- e) Udržanie výhodnosti, požíčovanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu pôžička – vrátenie.

Očakávania, že žiak je schopný:

- a) Opísať situácie, kedy si človek peniaze/predmety nakupuje a kedy si ich požíčiava.
- b) Popísať dôsledky oboch možností - auto, rodinný dom, byt.
- c) Opísať, aké vlastnosti by mal mať človek, ktorý si požíčia obľúbenú osobnú vec iného človeka.
- d) Opísať postup, ako si môže človek opätovne získať dôveru požíčovajúceho, ak stratil alebo poškodil požíčanú osobnú vec.
- e) Opísať spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť.
- f) Porozprávať o tom, čo môže nastať pri požíčovaní si cenných predmetov alebo peňazí - strata, krádež, neúmyselné poškodenie -postoj v týchto prípadoch.

6. Sporenie a investovanie

Celková kompetencia

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi.

Čiastková kompetencia:

- a) Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite (sporenie a majetok).
- b) Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.
- c) Zhodnotiť investičné alternatívy.
- d) Opísať spôsob nákupu a predaja investícií.
- e) Vysvetliť vplyv daní na návratnosť investícií.

Očakávania, že žiak je schopný:

- a) Opísať svoju predstavu o tom, ako človek môže sporiť.
- b) Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov - zakúpenie - investícia dom, byt, auto, zberatelia
- c) Uviesť svoju predstavu o tom, čo je možné považovať za investíciu.
- d) Vysvetliť, prečo je dobré ukladať peniaze vo finančnej inštitúcii - ochrana pred zlodejom
- e) Vysvetliť, na čo by človek mohol minúť väčšiu sumu peňazí, ktorú si našetril v peňažnej inštitúcii.
- f) Vysvetliť, že za všetko sa platí daň. Popísať, ako sa kupuje dom alebo auto pre domácnosť a aké majú s tým rodičia výdavky.
- g) Porozprávať o tom, ako predchádzať stratám a znehodnoteniu vecí a peňazí kupovať veci dennej spotreby, nekupovať veci na sklad.

7. Riadenie rizika a poistenie

Celková kompetencia

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík.

Čiastková kompetencia

- a) Pochopiť pojem riziko, vedieť identifikovať základné druhy rizík a vysvetliť základné metódy riadenia rizík - podomový predaj, značkový tovar, ázijskí predajcovia.
- b) Zohľadniť vplyv finančných kríz na hospodárenie jednotlivca a rodiny.
- c) Vysvetliť systém zabezpečenia pre prípad zdravotne a sociálne nepriaznivej situácie a staroby.
- d) Vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením.
- e) Vymenovať povinné a nepovinné druhy verejného poistenia. Charakterizovať zdravotné poistenie a sociálne poistenie a v rámci neho nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti. (životné, zdravotné, poistenie automobilov).

f) Vysvetliť v rámci súkromného poistenia podstatu a význam poistenia majetku, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

Očakávania, že žiak je schopný:

a) Opísať na jednoduchých príkladoch existenciu vonkajších vplyvov na človeka.

b) Vedieť uviesť na príkladoch význam starých rodičov v rodine.

c) Vysvetliť, prečo sa ľudia potrebujú poistiť a na jednoduchých príkladoch názorne ukázať, ako poistenie funguje.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v rámci primárneho

vzdelávania ISCED1 a ISCED II

Žiaci sa stretávajú s peniazmi či už v podobe vreckového, alebo im rodičia kupujú hračky, učebné pomôcky. Cieľom finančnej gramotnosti je učiť ich hodnotu peňazí, čo si za ne človek môže alebo nemôže kúpiť, ako s peniazmi hospodárne narábať. Je to základ toho, aby až tieto deti budú dospelí a budú sami viesť svoje financie, dokázali s nimi rozumne naložiť a vedeli sa orientovať na finančnom trhu. Žiak pre ISCED1 a ISCED II získava informácie o finančnej gramotnosti primerané k veku, pričom sa získané vedomosti, zručnosti a hodnotové postoje rozširujú vzhľadom na obsah učiva a vek žiakov.

1. Človek vo sfére peňazí:

- pomenovať základné ľudské hodnoty – život, zdravie, rodina,

- urobiť vlastný rebríček hodnôt,

- pomenovať základné ľudské potreby – jedlo, šatstvo, veci osobnej potreby, hračky,

teplo, peniaze...

- robiť zoznam životných potrieb v domácnosti, ktoré musia rodičia platiť zo mzdy/sociálnej podpory,

- posúdiť spôsoby, akými rodičia zabezpečujú životné potreby celej rodiny. Popísať

vlastné práce v domácnosti, ktoré vykonávam,

- uviesť príklady hospodárneho zaobchádzania s osobnými vecami,

- poznať hodnotu zariadení, s ktorými žiak pracuje a vážiť si ich (počítače v školách, fotoaparát, interaktívna tabuľa....)
- oboznámiť sa a naučiť sa rozlišovať peniaze, ich hodnotu,
- bohatstvo a chudoba – ako to vidím ja,
- reklama, niekedy nepravdivá, zavádzajúca (ovplyvnila ma niekedy reklama? Sledujem reklamu?)

2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

- prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia – priority tovaru,
- slovo reklama – nie všetko, čo sa v nej uvádza je pravda,
- kontrolovať osobné údaje a informácie - kľúč od domu, cenné veci v dome (akým spôsobom si to chránime),
- urobiť zoznam osobných želaní a potrieb a určiť poradie dôležitosti,
- urobiť zoznam základných životných potrieb a premyslieť ich finančnú náročnosť (môžem si kúpiť len to, na čo mám peniaze),

3. Zabezpečenie peňazí na uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca

- štúdium je prvým predpokladom pre získanie vzdelania (aké sú moje ciele vo vzdelávaní?),
- vysvetliť na jednoduchom príklade vzťah človeka a rodiny k peniazom,
- vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny,
- opísať príklady základných životných potrieb,
- opísať svoju predstavu, čo sú to osobné príjmy človeka (mal som niekedy osobné príjmy?).

4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

- vysvetliť žiakom zmysel sporenia: mať záujem si niečo kúpiť alebo si otvoriť stabilnú finančnú rezervu (šetrenie do pokladničky),
- vlastné peniaze (vreckové) – ako s nimi hospodáriť, čo si za ne môžem kúpiť, vytýčiť si cieľ (napr. bicykel, mobil, výlet...),
- urobiť a viesť si osobný rozpočet: príjem – výdavky (príjem = drobná práca v domácnosti, môže to byť súčasť vreckového),
- hra na obchod – čo si môžem kúpiť,
- vysvetliť žiakom systém cenových relácií v rôznych obchodoch a nasmerovať ich na zodpovedné rozhodovanie pri nákupe (čokoláda v Tesco stojí 1 euro, tá istá čokoláda v predajni Lidl stojí 0,80 centov, zvážiť si možné použitie vzniknutého finančného rozdielu),
- opísať za čo všetko rodičia platia v domácnosti (elektrina, plyn, odpad, potraviny, odev, internet, lieky..),
- vedieť si kúpiť cestovný lístok,
- naučiť sa, ako možno ušetriť peniaze (požičiavanie kníh v knižnici namiesto kúpi knihy, posielanie e-mailov namiesto osobných listov, nákup v second hande namiesto drahých butikov...),
- vedieť vyrobiť darček pre blízkeho a tak ušetriť peniaze za kúpu nového darčeka.

5. Úver a dlh

- opísať situácie, kedy si človek peniaze/predmety nakupuje a kedy s ich požičiava,
- popísať dôsledky oboch možností,
- požičiavanie osobných vecí spolužiakom, dôveryhodnosť človeka, ako reagovať v prípade nezodpovedného človeka, čo sa mi môže stať pri požičiavaní,
- požičiavanie kníh z knižnice (školy) – po prečítaní vrátiť v termíne a nepoškodenú(čo sa stane ak nevrátim knihu v určený termín alebo ju vrátim poškodenú?).

6. Sporenie a investovanie

- banka, akú úlohu plní (bol niekto z váš niekedy v banke?),
- vysvetliť žiakom zmysel sporenia, mať záujem si niečo kúpiť alebo si otvoriť stabilnú finančnú rezervu (bankový účet).

7. Riadenie rizika a poistenie

- vysvetliť pojem riziko na úrovni nedbanlivého narábania s peniazmi (zadĺženie sa v dôsledku väčších výdavkov ako príjmov, vreckové na týždeň miniem za dva dni a požičiavam si od kamaráta, alebo minútie podpory, ktorá má vydržať celý mesiac za týždeň... čo budem robiť ďalej?).

Ročný plán finančnej gramotnosti v ŠZŠ s VJM v Rimavskej Sobote

1. Napísanie ročného plánu finančnej gramotnosti na ŠZŠ s VJM v Rimavskej Sobote. Predloženie vedeniu školy a pedagogickej rade na prerokovanie a schválenie. Oboznámenie sa s ročným plánom finančnej gramotnosti na MZ a PK.

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová a všetci členovia MZ a PK – termín: september 2015)

2. Porovnáваме ceny v obchodoch - Praktická škola –II.A /2. – 3. ročník/

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, termín: október 2015)

3. Sloh na tému: „Ako najefektívnejšie využijem svojich 20 Eur.“ (súťaž o najlepšiu slohovú prácu)

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, jednotliví vyučujúci na II. stupni, termín: november 2015)

4. Vianočné darčeky – akciové balíky

(exkurzia na porovnávanie cien v obchodoch, december 2015)

5. Hracie automaty – gamblerstvo.

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, január 2016)

6. Drogová závislosť a peniaze (prednáška).

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, termín: február 2016)

7. Projektové vyučovanie na tému – prieskum trhu-akciové výrobky v hypermarketoch

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová , marec 2016).

8. Otestuj svoju finančnú gramotnosť-TEST.

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, termín: apríl 2016)

9. Obchodovanie s ľuďmi – video projekcia (snaha o získanie finančných prostriedkov v zahraničí)

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, termín: máj 2016)

10. Napísanie a odovzdanie záverečných správ od jednotlivých učiteľov zodpovedných za implementáciu a realizáciu finančnej gramotnosti do ŠkVP. Napísanie záverečnej správy pre vedenie školy.

(zodp. Mgr. Marcela Bálintová, termín: jún 2015)